

Du ska använda blanketten för att skriva en slutrapport som beskriver genomförandet och resultatet av projektet. Jordbruksverket kommer att publicera rapporten i databasen för landsbygdsprojekt.

Du ska skicka slutrapporten i elektronisk form tillsammans med ansökan om slututbetalning till den myndighet som har fattat beslutet om stöd. Skicka bilagorna 1 och 2 i original med post.

Om du har fått projektstöd inom Leader kontakta ditt leaderkontor innan du skickar slutrapporten och ansökan om slututbetalning till länsstyrelsen. Kom ihåg att skicka en kopia av slutrapporten till ditt leaderkontor.

A. Uppgifter om stödmottagare

Namn och adress Orust kommun Förvaltningsområde för samhällsutveckling 473 80 Henån	Journalnummer 2012-7069
E-postadress anita.nystrand@orust.se	

B. Uppgifter om kontaktpersonen

Namn och adress Lina Edberg Krossekärr 747 473 94 Henån	Telefonnummer
	Mobiltelefonnummer 0704-276972
	Faxnummer (även riktnummer)
E-postadress elsklon@hotmail.com	

C. Sammanfattning av projektet

C.1. Projektet genomfördes under perioden

Från och med 2012-10-29	Till och med 2014-02-28
----------------------------	----------------------------

Var genomfördes projektet?
Orust kommun, Ålgårds kvarn och såg

Här ska du kort och konkret beskriva projektet

Projektet är en förstudie om Ålgårds kvarn och såg på östra Orust. Det är ett samarbete mellan Orust kommun, Föreningen Ålgård, Naturskyddsföreningen och Friluftsrämjandet för att utreda förutsättningarna för att skapa ett besöksmål och en mötesplats vid Ålgård.

Orust kommun, ägare till Ålgårds kvarn och såg med tillhörande fastighet, har sedan 2010 gjort omfattande insatser för att hålla byggnader, vattenvägar och omgivningar i skick. Där finns även ny toalett, brygga, grillplatser och parkering. Därmed finns en önskan om att platsen ska komma till användning. 2010 bildades Föreningen Ålgård med syfte att bevara, utveckla och öppna Ålgård för allmänheten. Utöver att föreningens medlemmar är förtjusta i platsens kulturhistoriska värden och natur ser de en potential att där uppfylla behov i området av fler arbetstillfällen, en mötesplats och ett besöksmål som både berikar för boende och lockar besökare.

Förstudien syftade till att undersöka förutsättningarna för olika verksamheter vid Ålgård, till att ta reda på mer om platsens historia och att ta reda på vad allmänheten önskar ska växa fram där. I stort har arbetet följt planerna. Det är ett brett material där vissa avsnitt har fördjupats mer medan andra mest ger en fingervisning om hur man kan gå vidare.

Visst textmaterial, gammal dokumentation och personer med anknytning till Ålgård har bidragit med lokal kunskap om platsens historia såväl som om hur kvarn och såg har använts och fungerar. Där finns en god grund för storytelling, information och pedagogik.

Byggnader och maskiner har synats av experter såväl som lekmän. Rekommendationer om åtgärder som krävs för att öppna

byggnaderna för allmänhet, med kostnadsuppskattning, och tankar kring olika användningsområden har tagits fram. En antikvarisk värdering har gjorts, relaterad till uppbyggandet av ett besöksmål, där både det historiska och det nutida sammanhanget tydliggörs. Två visionskartor har ritats, en som främst visar möjlig utveckling av mark och trädgård och en idéskiss med en vision för 2020.

Studiebesök på Sundsby säteri och Not Quite gav mycket information om hur ett besöksmål kan byggas upp steg för steg, med olika organisation. Därutöver har rådgivare inom turism, livsmedelshandling, organisation och finansiering, rehabilitering/arbetsträning och från Västarvet besökt platsen eller tagit emot oss.

Intresset från allmänheten har varit stort. Ett nätverk där bland annat flera föreningar ingår har byggts upp och nya samarbeten initierats. Vi har anordnat ett par publika aktiviteter samt ett möte och en workshop om Ålgårds framtid. Uppslutningen var god, foldrar om projektet delades ut, många fyllde i enkäter om Ålgård och kom med önskemål, idéer och synpunkter som sedan sammanfattats. En skylt ger information om projektet på plats och mer finns att läsa på Orust kommuns hemsida och Föreningen Ålgårds hemsida.

Under arbetet med förstudien har idéerna om hur café, verkstäder, arbetslivsmuseum, trädgård, naturslinga och övernattnings för besökare utvecklats. Det har blivit tydligt att ett besöksmål på Ålgård behöver flera ben att stå på. Någonstans måste man börja för att en eller flera parter ska våga satsa och investera i verksamheter som kan bli lönsamma i sig. I förstudien finns förslag på organisation men exakt hur det utvecklas sig och vilka avtal som skrivs beror på vilka intressenter som verkligen bestämmer sig för att satsa. Förstudien har blivit en bra början i skapandet av en plattform som kan ge trygghet i investeringar. Föreningslivet är viktigt med sitt ideella engagemang som motor för att dra mer människor till platsen. Det finns ett försiktigt intresse från flera håll att investera i olika verksamheter på Ålgård. Vi tror dock att ytterligare projekt krävs med väl marknadsförda evenemang som visar vilket besöksunderlag som finns i praktiken.

En handlingsplan föreslås i förstudien där ett sådant projekt är steg ett. Därefter behöver café, information på platsen och exempelvis caféträdgård byggas upp för kontinuerlig verksamhet. Troligtvis får man börja i en mindre skala men ambitionen bör vara att flera lönsamma verksamheter byggs upp parallellt, med hög kvalitet och gemensam profil där en varsamhet om platsens värden är en grundpelare. Små hantverkarverkstäder, ateljéer och livsmedelsförädling skulle kunna bli en väg till verksamhet året om. Att föreningar engagerar sig i platsen och därmed bevarar dess tidigare karaktär som träffpunkt berikar troligtvis även ett besöksmål.

Orust kommun, Föreningen Ålgård och ytterligare föreningar har ett uttalat intresse av fortsatt samarbete. Ett första projekt är planerat och ansökan om medel gjord.

D. Målgruppen – vem riktade sig projektet till

Personer eller grupper	På vilket sätt har de fått nytta av projektet?
Här finns en direkt och en indirekt målgrupp, några som omedelbart gynnas av förstudien och några som kommer att gynnas om förstudiens kunskaper tillvaratas och handlingsplanen följs.	
Orust kommun:	Kunskap och underlag för genomtänkta beslut. Fler engagerade som kan hjälpa till att utveckla platsen. En konkret handlingsplan att ta ställning till.
Föreningar/boende i området med intresse av Ålgård	Bättre nätverk. Kunskaper om hur olika mål kan förverkligas. Mer etablerat samarbete med Orust kommun. Handlingsplan.
Företagare:	När Ålgård, som del i förstudien, deltog i Slöjdvandring och skördefest fick lokala hantverkare och odlare nå ut med sina produkter. I planerat projekt ska flera sådana tillfällen skapas. Möjlighet att påverka utvecklingen av Ålgård. Om handlingsplanen omsätts i praktik kommer flera företagare på sikt att få möjlighet att etablera verksamheter på Ålgård. Förhoppningsvis inspirerar det även till nya företag eller egenanställning. Ett nytt besöksmål på östra Orust skulle gynna befintlig besöksnäring – intresse av samarbete finns.
Allmänhet, vitt skilda åldersgrupper, personer med behov av rehabilitering, besökare och boende i området:	Många har uttryckt glädje över att Ålgård äntligen tas omhand och utvecklas. Arbetslivsenheten på Orust kommun har uttryckt intresse för arbetsträning/rehabilitering på platsen och andra kunniga på området ser stor potential. En kulturell mötesplats med

Liknande projekt:	<p>aktiva föreningar, kulturutövare och småföretagare inbjuder till aktiviteter för alla åldrar. Under Kulturveckan på Orust anordnade Föreningen Ålgård skrotverkstad som lockade både barn och föräldrar. Liknande aktiviteter finns med i planerat projekt, så även fortsatt dokumentering av lokal historia som engagerar en äldre generation.</p> <p>Resultatet av förstudien kommer att finnas tillgängligt bland annat på Föreningen Ålgårds hemsida. Föreningen delar gärna med sig av erfarenheter från förstudiearbetet.</p>
-------------------	--

E. Genomförandet av projektet

E.1. Varför ville ni genomföra projektet

Ålgårds kvarn och såg är en plats med anor och stor potential. Orust kommun har renoverat byggnader och vattenvägar och önskade fylla platsen med liv. Föreningen Ålgård har bildats ur en vilja att tillgängliggöra kvarn och såg för allmänheten och låta fastigheten förbli en mötesplats så som den har varit i århundraden. Projektet springer också ur ett behov av en mer attraktiv boendemiljö med större möjlighet till försörjning lokalt, att nå ut med produkter och tjänster och av en kulturell och inspirerande mötesplats. Friluftsrämjandet har stuga, kanoter, kajaker och aktiviteter vid Ålgård sedan lång tid. Naturskyddsföreningen har ett intresse av naturen på platsen och har även tankar om naturskola. Alla dessa parter ville titta mer på vilka möjligheter och begränsningar som fanns för att förverkliga de visioner som börjat spira.

E.2. Vilka har varit med och genomfört projektet? (ange inga namn på personer)

Kön	Antal	Beskriv deras roll i projektet	Om de representerat organisation, förening, företag eller myndighet ange i så fall vilken.
Män	6	Samordning, sakfrågor	Orust kommun
	1	Hemsida, projektledning, enkäter mm	Föreningen Ålgård
	2	Allmänt behjälpliga, publika aktiviteter	Föreningen Ålgård & James Collier Orgelbyggeri
	1	Byggingenjör/arkitekt, konsult	BohuslänsByggnadsCultur
	1	Arkitekt	Föreningen Ålgård & Jan Hedberg arkitektkontor
	1	Teknikhistoriker, konsult	Industriminnesbyrån
	1	Rådgivning, byggnader och maskineri	Olika rum ekonomisk förening
	8	Kvarn- och sågkunniga/intresserade	
	2	Naturvård/naturslinga	Naturskyddsföreningen
	2	Rådgivning bevarande/användning av kvarn och såg	Västarvet, Bohusläns museum
	1	Rådgivning, organisation/finansiering	Lantmäterikonsult Stellan Hermansson AB
	1	Information om ekonomisk förening/egenanställning	Feis
	6	Lokal kunskap om platsen	
	20	Idéer och/eller praktisk hjälp	

Kvinnor	1	Administration	Orust kommun
	5	Sakfrågor och info på hemsida	Orust kommun
	1	Projektledning mm	Föreningen Ålgård/anställd i projektet av kommunen
	1	Byggnadsantikvarie mm	Föreningen Ålgård & Disa Angbratt (företag)
	2	Trädgårdsdesigner/landskapsarkitekt mm	Föreningen Ålgård
	2	Illustrationer/layout mm	Föreningen Ålgård
	7	Allmänt behjälpliga, publika aktiviteter	Föreningen Ålgård, Friluftsrådet
	1	Industriantikvarie, konsult	Industriantikvarie Ida Wedin
	1	Workshop, råd om organisation, finansiering mm, konsult	Companion
	4	Friluftsliv, idéer, publik aktivitet	Friluftsrådet
	1	Rådgivning, café/livsmedelshantering	Länsstyrelsen/Matlandet
	1	Rådgivning, turism	Länsstyrelsens kompetensutveckling
	2	Information rehab/arbetsträning	
	3	Lokal kunskap om platsen	
	30	Idéer och praktisk hjälp	

E.3. Hur har ni förankrat projektet?

Tidigt i projektet gick vi ut med information via Orust kommuns hemsida och Föreningen Ålgårds hemsida. En informationsskylt tillverkades och sattes upp vid Ålgård om platsen och projektet. Där finns även en liten LEADER-skylt.

Vi har anordnat några publika aktiviteter (se nedan). Under dessa har vi delat ut foldrar, samtalat med besökare om projektet och om vad de önskar se på platsen. En enkät har tagits fram som 60 besökare har fyllt i.

Nätverket runt Ålgård har vuxit betydligt under förstudien. Föreningen Ålgård har haft kontakt med sammanlagt sju föreningar, några företagare i området, personer med tidigare anknytning till platsen och kunniga rådgivare från olika håll. Samarbetet mellan kommun och föreningsliv har stärkts.

Föreningen Ålgård har parallellt planerat ett fortsatt projekt där de står som huvudman och Orust kommun som medfinansier. Inför det gjordes en presentation i Utskottet för samhällsutveckling, en kort sammanfattning av förstudien med visionskarta gick ut som underlag för beslut om medfinansiering i utskott och Kommunstyrelse.

Förstudiens resultat i sin helhet läggs ut på Orust kommuns hemsida och Föreningen Ålgårds hemsida.

Föreningen Ålgård har en Facebooksida.

Media har vid några tillfällen uppmärksammat förstudien och sådant som arrangerats på Ålgård inom ramen för projektet.

Publika evenemang:

- *Slöjdvandring och skördefest (Stenungsund, Tjörn och Orust): Ca 300 besökare kom, fikade, köpte och tittade på hantverk, konst och lokalproducerad mat samt gav god respons på förstudieprojektet. Föreningen Ålgård och Friluftsrådet arrangerade, medlemmar från Orust Mat och Utsikten Ekoby deltog.
- *Kulturveckan på Orust: Deltog på invigningen med bildspel och foldrar. Anordnade en heldag på Ålgård. Full fart på skrot-workshop för barn och vuxna, fika och foton som visade Ålgårds förvandling de senaste åren. På kvällen deltog närmare 20 personer i Samtal om dåtid och framtid på Ålgård. Stort intresse visades både för historia och framtidsplaner. Arrangemanget annonserades i kulturveckans program, på Föreningen Ålgårds hemsida och berörda politiker, tjänstemän och sakkunniga bjöds in.
- *Naturslinga – Information om förstudien och deltagarna provgick en möjlig naturslinga. Öppen aktivitet arrangerad av Naturskyddsföreningen.
- *Hembygdsafton –Föreningen Ålgård inviterades, efter att ha presenterat projektet på Hembygdsföreningens styrelsemöte, till att berätta mer om Ålgård på årets Hembygdsafton i Stenshult. Bildvisning, information om Ålgårds historia, om Orust kommuns insatser och om arbetet med förstudien. Utdelning av foldrar. Det var uppskattat, väckte intresse, gav ny information och en grund för framtida samarbeten är lagd.
- *Workshop om Ålgårds framtid. Ca 30 personer informerades om förstudien och deltog i engagerade samtal om hur Ålgård kan utvecklas. Ann Uggla Flodin från Companion var med och ledde workshopen. Arrangemanget annonserades på Orust kommuns hemsida, på Föreningen Ålgårds hemsida, i Bohuslänningen, affischer delades ut i närområdet och berörda politiker, tjänstemän och sakkunniga bjöds in.

E.4. Vilka har ni samarbetat med?

Har ni haft kontakter med andra organisationer, föreningar, företag, kommuner eller myndigheter under projektet? Ja Nej

Om "Ja", vilka

Föreningar: Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet, Hembygdsföreningen, Orust mat, Utsikten ekoby ekonomisk förening, Orust slöjd, Orust släktforskarförening

Konsulter: Bohusläns ByggnadsCultur, Coompanion, Industriantikvarie Ida Dicksson (tidigare Wedin)/Industriminnesbyrå Rådgivning/studiebesök: Matlandet, Västarvet/Bohusläns museum, Lögens kvarn, Olika rum Ekonomisk förening, Länsstyrelsens kompetensutveckling, Lantmäterikkonsult Stellan Hermansson, Feis, Sundsby Säteri, Not Quite

Övriga företag: James Collier orgelbyggeri, Disa Angbratt, Jan Hedberg arkitektkontor, Foto och form Marie Hedberg, Saga plagg, Sophia Wallgren keramik, Berholtz trädgård och hantverk, Berntsson, Lars-Gunnar, Myckleby Nedergård

Har projektet skapat nya samarbeten eller nätverk? Ja Nej

Om "Ja", med vilka

Ett stort nätverk har skapats. Det fanns redan innan många personer med olika typ av anknytning till eller intresse för Ålgård, alltifrån tjänstemän på Orust kommuns fastighetsavdelning till gamla mjölnares barnbarn Förstudien har knutit ihop dessa med varandra och skapat kommunikationsvägar. Därutöver har fler människor börjat intressera sig för platsen. Hos andra som ägnat sig åt besöksnäring i området har ett intresse för samarbete vuxit.

Det finns olika intresseområden eller delnätverk i det större nätverket:

Lokla konsthantverkare/konstnärer

Odlare, orust mat, ekobyn, Naturskyddsföreningen och intresserade av mjölproduktion

Turism med privata aktörer, friluftsförbundet, kontakt med södra bohussläns turism, skepp o´hoj, orust kommun, pilgrimsleden

Kulturhistoria med släktingar till personer som bott/arbetat på Ålgård, Hembygdsföreningen, Västarvet, Dicksson/Spade

Bättre samarbete inom Orust kommun (tjänstemannanivå) gällande Ålgård

E.5. Vad har ni genomfört i projektet?

Nedan följer utdrag ur projektplanen och kommentarer om hur vi gått tillväga för att nå projektets egna mål.

"Med utgångspunkt i visionen ska förstudien bland annat ta fram ett underlag för avtal, föreningsformer och finansiering,"

"ORGANISATION – Undersöka avtal och förvaltningsformer för involverade parter sinsemellan, och gentemot kommun."

"FINANSIERING – Undersöka vägar till finansiering."

Studiebesök på Not Quite och Sundsby säteri samt rådgivning från bland andra Coompanion, Lantmäterikkonsult Stellan Hermansson och Länsstyrelsens kompetensutveckling har visat hur andra har byggt upp och organiserat verksamheter utifrån liknande utgångspunkter. Kunskap har samlats in om föreningsformer, samarbetsformer och även möjligheter att erbjuda verksamma personer utan företag egenanställning. Vi har tittat på vägar till finansiering, i form av stöd och vad som skulle kunna ge lönsamhet i tidigt skede eller på sikt. Förstudien ger förslag på ett par olika organisationsmöjligheter men detaljerna i hyres- eller arrende och samarbetsavtal får tas fram när det är klart vilka parter som vill genomföra vad.

"undersöka möjligheter och begränsningar för besöksnäring"

Människor med olika kunskaper, erfarenheter och synvinklar har under förstudiearbetet rådgivit samt konstaterat att Ålgård har stor och bred potential som besöksmål och att potentiella besökare finns inom rimlig radie men att ett besöksmål på östra Orust, en bit ifrån genomfartslederna, behöver erbjuda flera attraktioner och en tydlig profil som lockar olika besökare.

Råd och tips har vi bland annat fått från grundkurs i Landsbygdsturism och Lena Kello, Coompanion, Dicksson/Spade, Västarvet. Södra Bohusläns turism, Turistinformationen och lokala företagare som Myckleby Nedergård har givit information om turismen i området. Västsvenska turistrådet hjälpte oss att hitta statistik.

Vi har gjort en nulägeanalys av vad som redan finns att erbjuda på Ålgård.

"PLATSENS BYGGNADER – Undersöka förutsättningar och möjligheter för verksamhet i och tillgängliggörande för byggnader."

En konsult, arkitekt och byggnadsingenjör, har gjort en bedömning av byggnadernas status och möjliga användningsområden, främst av kvarn och såg. Kvarn och såg behöver saneras och städas. Invändiga renoveringar motsvarande drygt 100 000 kr behövs för att öppna dem för allmänheten.

En arkitekt har lett en heldag med Föreningen Ålgård där skissartade förslag togs fram för ett öppnande av platsen och

placering av eventuella nya byggnader. Viktiga frågeställningar att ta i beaktande lyftes fram.

Det finns utrymme för verksamhet i liten skala året om i boningshuset och för sommaraktiviteter i lada och stallar. Vilka utrymmen som i övrigt är användbara har kartlagts. Isolering och ombyggnation av befintlig bebyggelse och/eller nybyggnation är nödvändig för att flera verksamheter ska rymmas.

Miljö- och byggavdelningen på kommunen har kontaktats. Större delen av fastigheten ligger inom strandskyddat område vilket dock inte bör utgöra hinder för uppbyggnad av publik verksamhet, i synnerhet om det gäller om- och tillbyggnation.. Det behöver förstås prövas i varje enskilt fall.

En idéskiss-karta har utifrån ovanstående gjorts med förslag på nya byggnader, naturlekplats, trädgårdsområde med mer, som en sammanfattning av insamlad kunskap och uppkomna, realiserbara idéer.

”ENTREPRENÖRSKAP – Undersöka möjlig väg till uppbyggnad av café, gårdsbutik. Lokalt nätverkande för att knyta företagare till platsen. Undersöka möjligheter och begränsningar för andra verksamheter”

Kommunen gav information om när man behöver registrera livsmedelsverksamhet och gav oss tips om Matlandet. Kunskap inhämtades och en person från Matlandet/Länsstyrelsen gav oss rådgivning på plats. Utifrån det har en skiss gjorts på hur ett cafékök i boningshuset skulle kunna byggas. Det faller sig naturligt att initialt använda den byggnad som är enklast att ta i bruk. Förstudien har även tittat på möjligheten att använda en portabel cafévagn i ett initialt skede.

Därutöver har Bohusläns ByggnadsCultur tagit fram en skiss, illustration och kostnadsberäkning på möjligheten att bygga ett café över vattnet mellan kvarn och såg.

Ett aktivt nätverkande har skapat intresse från företagare och personer som är intresserade av att driva verksamheter på Ålgård. Det har även bidragit till att engagemanget ökat och att platsen fått uppmärksamhet, vilket är viktiga delar i förverkligandet av ett besöksmål och bidrar till en trygghet att investera framöver. Kontakt med näringslivsutvecklare på Orust kommun.

Övernattning för besökare är troligtvis förhållandevis lätt att få lönsamhet i. Del av boningshuset skulle kunna användas för övernattning. Mer inspirerande är att vidareutveckla en idé om stugor byggda i olika ekologiska material. Det skulle kunna locka den medvetna resenären. Förstudien har låtit sig inspireras av liknande verksamheter.

En idé om verkstäder och ateljéer vid Ålgård, vilket skulle ge försörjningsmöjligheter, berika ett besöksmål och göra området levande även under vintersäsong, har hela tiden funnits med i planerna för hur fastighet och byggnader ska användas.

En trädgårdsdesigner, har tillsammans med Naturskyddsföreningen och representanter för föreningen Ålgård tagit fram ett förslag på hur markerna kan skötas, en trädgård börja byggas upp och en naturslinga dras. I detta arbete ingår en visionskarta.

”hitta samarbetsformer mellan kommun, enskilda företag och föreningar på plats och mellan Ålgård och närliggande verksamheter där ett ömsesidigt fruktbart utbyte kan ske.” ”Skapa förutsättning och grund för att ideella föreningar ska verka och utgå från platsen.”

Under förstudien har relationen mellan Föreningen Ålgård och Orust kommun utvecklats och förhoppningsvis är en god grund för ett bra fortsatt arbete lagd. Under en period i förstudiearbetet hade en tjänsteman på kommunen ett övergripande ansvar för frågor som gällde Ålgård, tillsammans med projektledaren som kom från föreningslivet. En sådan struktur är önskvärd eftersom uppbyggandet av ett besöksmål och en mötesplats berör både fastighetsskötsel, turism, näringsliv, kulturliv och föreningsliv.

Sammanlagt sju föreningar och därtill enskilda individer har på olika sätt visat intresse för Ålgård. Föreningen Ålgård har arbetat aktivt för samverkan med dem. Det finns planer på samarbeten kring arrangemang och små praktiska projekt. Flera föreningar är nu intresserade av att använda Ålgårds boningshus som möteslokal.

Det finns ett intresse hos enskilda individer och företagare att etablera verksamheter på Ålgård på sikt men ingen är i nuläget beredd att satsa. Ett par personer har gått med i Föreningen Ålgård med en sådan ingång. En tanke finns om att bilda en ekonomisk förening som driver verksamheter. Det finns även entreprenörer utanför föreningslivet som har uttryckt ett intresse men inga konkreta planer.

Näringsidkare inom besöksnäring i området har visat ett tydligt intresse för samarbete kring marknadsföring och aktiviteter.

"Den ska även undersöka om ramsåg och kvarn kan tas i drift i liten skala och hur de ursprungliga miljöerna bäst presenteras.

KULTURHISTORIA – Skapa en grund för ett hållbart förvaltande av platsen, där de kulturhistoriska värdena synliggörs och tillvaratas."

En byggnadsantikvarie har gjort en noggrann genomgång av Ålgårds kulturhistoriska värden ur olika aspekter. Dessa värden har även relaterats till turism och skapandet av ett besöksmål. Det historiska såväl som det nutida sammanhanget har kartlagts. En rekommendation finns av hur miljöerna bör tillvaratas och lyftas fram.

Ida Dicksson, industrian tikvarie, och Bengt Spade, teknikhistoriker, har gjort en skadeinventering av maskineri i kvarn och såg. Stor entusiasm övergick i ett konstaterande att det kräver mycket stora insatser för att få något i bruk.

Därutöver har andra kunniga på området gjort bedömningar. Västarvet/Bohusläns museum har besökt platsen och gett sin syn på dess värden och lämpliga användningsområden. I det stora hela går bedömningarna hand i hand med varandra.

Resultaten i förstudien kan ge en grund att stå på när beslut ska fattas om kvarn- och sågbyggnaderna ska användas till produktion, som muséum eller till helt andra verksamheter.

Även i arbetet med natur- och trädgårdsrekommendationer har man tagit hänsyn till platsens historia.

"Förhoppningen är att förstudien ska lägga grund för ett antal företag att etablera sig på platsen, jämte föreningsverksamhet och trädgård. Dessa ska tillsammans locka besökare samt erbjuda en mötesplats för befolkningen på nordöstra Orust."

"TILLGÄNLIGGÖRANDE – Ta fram ett underlag för förutsättningar och möjligheter inom turismsektorn, samt ta del av befintlig kunskapsbas. Undersöka platsens målgrupp."

Arbetet med förstudien har tagit fram kunskap, stärkt befintliga relationer och skapat ett nytt nätverk runt Ålgårds kvarn och såg. Främst med medverkan i Slöjdvandring och skördefest har vi visat att det går att få besökare.

Responserna var mycket positiva. Lokala hantverkare och livsmedelsproducenter fick tillfälle att sälja sina produkter och känna på hur det är att använda Ålgård som arena. Vi har insett att fler arrangemang av liknade karaktär är en av de saker som behövs för att företagare, en ekonomisk förening och/eller kommun ska våga satsa på att etablera verksamheter på Ålgård. Därför planeras nu ett fortsatt projekt med publika arrangemang som ökar besöksantalet jämte fortsatt nätverkande och ett strategiskt och långsiktigt arbete för att föra processen vidare mot ett varaktigt besöksmål och en kreativ mötesplats.

Viss statistik över besöksnäring går att hitta men det går inte alltid att relatera den till de specifika förutsättningar som finns på Ålgård.

Enkäter, deltagande i Slöjdvandring och skördefest och Kulturveckan på Orust, samtal och workshop har gett en bild av vilka personer som är intresserade av Ålgård och vad de önskar få ut av platsen i framtiden. Lokalt finns mycket god respons på tanken om en mötesplats.

MÅNGFALD - Ta fram plan för hur verksamhet riktad mot arbetsträning, integrationsarbete med ensamkommande flyktingbarn kan införlivas på Ålgård.

Den person i Föreningen Ålgård som hade kunskap om integrationsarbete har på grund av flytt inte deltagit i arbetet med förstudien. Därför har den delen fallit bort.

Två personer med mycket kunskap om naturnära rehabilitering och arbetsträning har besökt Ålgård och ser stora möjligheter att bedriva sådan där. De har bidragit med sin kunskap och kommit med bra idéer.

Arbetsmarknadsenheten på Orust kommun har besökt Ålgård och ser också potential att placera personer där när verksamheter etablerats. Två av deras arbetslag har tidigare genomfört omfattande arbeten på Ålgård och möjlighet till fortsatt samarbete finns.

E.6. Har något gått bättre än planerat?

- Att skapa ett nätverk kring platsen
- Engagemang från lokalbefolkningen, föreningar och kunniga rådgivare
- Ett positivt möte mellan vad vi vill undersöka och andras behov och önskingar kring platsen. Det finns en samstämmighet om vad platsen lämpar sig för och många har oberoende av den vision som Föreningen Ålgård utgått ifrån och det tankar som tidigare funnits på kommunen beskrivit en liknande idé om vad de vill se där.
- Rådgivningsmöte eller telefonsamtal med en person har ofta lett fram till ytterligare någon med kunskap inom samma eller ett angränsande område. Många verkar tycka att det är ett intressant projekt och bidrar gärna med synpunkter, tips och egna erfarenheter. Rekommendationerna om platser att besöka har blivit många.

E.7. Vilka svårigheter eller hinder har ni upplevt under projektets gång?

En större tydlighet mellan kommun och förening och mer utarbetade kommunikationsvägar inom kommunen hade gjort arbetet mer effektivt och fruktbart.

Projektplanen skrevs av föreningen och var inte i sig politiskt förankrad även om beslut tagits i Kommunfullmäktige om att utveckla Ålgård i samverkan med ideella krafter och i en riktning som delvis föreslagits av föreningen. Även om det snart blev klart vilken tjänsteman som skulle ha hand om administrationen var det i övrigt otydligt vilka tjänstemän som behövde vara delaktiga i förstudiearbetet, samtidigt som projektet är av en sådan karaktär att det berör flera olika avdelningar inom kommunen, har som syfte att utveckla en kommunägd plats och att ta reda på vad allmänheten vill se där. Det tycks finnas en ovana vid projektformen och vid den här typen av samarbete mellan avdelningar. Det är av vikt i ett sådant här projekt att berörda tjänstemän tidigt i projektet anser att frågan hör hemma på deras bord. Tydliga politiska beslut och en förankring någorlunda högt upp i organisationen tycks underlätta det.

Föreningen Ålgård fick uppdraget att genomföra förstudien och utsåg en projektledare. Som projektledare från föreningslivet var det inte alltid lätt att navigera sig fram, hitta rätt personer och skapa nya kommunikationsvägar i kommunen. Det hade underlättat med en samstämmighet tidigt kring vad som skulle genomföras, vilka som skulle vara delaktiga och på vilket sätt. Kanske hade det även varit klokt att anlita en projektledare utifrån som stod oberoende gentemot alla parter. Då skulle ingen behöva vara rädd att projektet alltför mycket lyfte fram en parts intressen.

Sågas bör dock att en del av ovanstående svårigheter berodde på otur, med sjukskrivningar och glapp när tjänster ännu inte tillsatts.

Det visade sig svårare än vi trodde att få respons från entreprenörer så här tidigt i processen. Vi väntade även med att ta kontakt för att ha något att visa och erbjuda och inte skrämja bort intresserade. Under pågående arbete med en förstudie av det här slaget är kanske projektet i ett för tidigt skede för att nå entreprenörer. Först i slutskedet av förstudien fanns information att erbjuda dem. Förstudien har försökt kartlägga ungefär vad som krävs för att någon part ska vilja och våga satsa. De personer som tidigt varit intresserade av att bygga upp verksamhet vid Ålgård har tydligt sett svårigheterna men efter ett tag även hur de kan överbyggas. I nästa skede kan trygghet för investeringar byggas upp. Förstudien har börjat sätta Ålgård på kartan och det märks att det genererar intresse.

Det är svårt att skapa tillräckligt med trygghet för någon att investera i en kommunägd plats. Det är viktigt med tydliga och långsiktiga avtal och en bra organisation. Sådana kan föreslås men inte upprättas i detalj förrän det är klar vilka som ska vara med. Utveckling av Ålgård kräver god förankring och politiska beslut men även att en stabil grund skapas som inte upplevs som nyckfull för den som investerar.

För att uppnå ömsesidig trygghet mellan olika parter krävs förstås även en genuin tro på idén. Samverkan är troligtvis nödvändig för att platsen ska locka tillräckligt mycket besökare för lönsamhet. Det skulle ge möjlighet till ett bra förvaltande, rikt förenings- och kulturliv samt att småföretagare skulle kunna både berika och gynnas av platsens utveckling. Att ingen part vågar satsa förrän någon annan har bestämt sig för att göra det kan upplevas som ett moment 22 men även som en spännande utmaning. Med det ideella engagemang, politiska stöd och intresse från allmänheten som finns vågar vi ändå rekommendera en fortsatt utveckling.

F. Projektets mål och resultat

F.1. Vilka resultat skapade projektet?

Projektet egna mål är i stort sett väl uppfyllda.

- Vilka verksamheter finns det möjlighet för nu och i framtiden? (besöksunderlag, befintliga byggnader, möjligheter för tillbyggnad, intresserade företagare, villiga samarbetspartners mm)
- Café, trädgård och arbetslivsmuseum är bra idéer men måste drivas med en säljande profil och arrangemang som erbjuder något extra. Här är föreningslivet och de ideella krafterna viktiga liksom kulturutövare och mindre producenter i området som kan bidra med tjänster och produkter, exempelvis guidade turer, hantverk och lokalt framställda livsmedel. I det nätverk som vuxit under förstudiens gång finns personer som är intresserade av att driva verksamheter på Ålgård. Ju mer som händer på Ålgård och det marknadsförs desto troligare är det att seriösa entreprenörer som passar platsens karaktär dyker upp.
- Besöksunderlag behöver ses i praktiken – ingår i kommande projekt i handlingsplan. När Ålgård deltog i slöjdvandring och skördefest kom ca 300 besökare under en helg vilket kändes som en god fingervisning. Samtal med bland annat Södra Bohuslän turism och Turistbyrå i Henån har bekräftat vår bild av att besöksnäringen på östra Orust är utvecklingsbar, att det finns bra förutsättningar för ett samarbete med andra

aktörer och att Ålgård skulle kunna bidra till en positiv utveckling. Att utveckla turismen på östra Orust har visat sig ligga i tiden, gärna en upplevelseturism som tillåter långsamhet, naturnära lugn och ekologisk hållbarhet. Ålgård är markerat på cykelkartan Skepp O´hoj och Pilgrimsleden går alldeles i närheten med en skylt mot Ålgård. Slussens pensionat och Slussens skafferi har båda ekologisk profil och Myckleby Nedergård med kameler och andra djur tar emot många besökare. Villiga samarbetspartners finns i området som ser möjlighet till samarbetsvinster gällande till exempel marknadsföring och aktiviteter. De som besöker området idag frågar ofta efter mer att se och göra. Besksunderlaget inom rimliga avstånd för en dagsutflykt eller weekend är stort.

Byggnader – Det är klargjort vilka insatser som behöver göras initialt för att öppna befintliga byggnader för allmänheten. Enligt en konsults kostnadsuppskattning krävs ca 100 000 kr för att enligt PBL kunna ta emot besökare i kvarn och såg. Det finns ett gediget underlag för att ta beslut kring hur dessa byggnader ska användas. I förstudien finns förslag på till- och nybyggnation. Mest genomtänkt är en cafédel mellan kvarn och såg.

På idéskiss-kartan som ritats utifrån resultat i förstudien föreslås bland annat en byggnad där ett förfallet garage idag står, utbyggnad av lada och stugor för övernattnin utanför strandskyddat område. För att både café, butik, övernattnin och verkstäder ska rymmas sida vid sida med föreningsliv medan de kulturhistoriska värdena tillvaratas och visas behövs åtgärder på befintliga byggnader samt viss nybyggnation. Till- och nybyggnationer måste förstas prövas men generellt bör det inte stöta på större svårigheter om de har publikt ändamål.

Förstudien har lagt en grund för företagare/entreprenörer och kommun att ta ställning till. Från flera håll ges signaler om att det är realistiskt att utveckla Ålgård och det går att hitta intressenter. De som hittills visat intresse av att investera inväntar mer aktivitet, marknadsföring av platsen och ett tydligare dokumenterat publiksunderlag. Det är de ideella krafterna villiga att bidra med.

Vilken efterfrågan finns hos boende i området?

Enkäter, möten, workshop, kontakt med lokalt föreningsliv och samtal har visat att intresset är stort för att Ålgård ska utvecklas både som besöksmål och mötesplats. Olika grupper ser delvis olika behov och potential: bevarande av kulturhistoriska värden, arbetstillfällen, utrymme för kultur, utvidgade möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser – gärna riktat mot unga, äldre och funktionshindrade, rehabilitering/arbetsträning i trädgård med mer.

Ett besöksmål och en mötesplats på Ålgård som erbjuder friluftsliv, kultur och aktiviteter för olika åldrar och grupper kan bidra både till fler arbetstillfällen och till den inflyttning i området som redan nu verkar öka, delvis tack vare Utsikten Ekoby och Orust Waldorfskola. Det tycks många vara medvetna om.

- Vilka möjligheter finns det till att få kvarn och såg i drift i liten skala?

Konsulter, rådgivare och lekmän har enats om att det delvis är omöjligt och i övrigt en lång väg till att återgå till produktion med gammal utrustning. Sågen är lättare att ta i bruk än kvarnen. Det finns dock ett stort pedagogiskt värde i att visa hur det har fungerat genom tiderna. Att mala i liten skala med modern utrustning är en idé som kommit från flera håll och personer med erfarenhet att dela med sig av finns. Sågen är något lättare att ta i bruk än kvarnen. Det ideella engagemanget är viktigt för vad som blir av i praktiken. Intresse finns för både pedagogiskt bevarande och mycket småskalig produktion.

- Hur ser vägarna till finansiering ut? Hur ser parternas finansiella förutsättningar ut? Vilka villkor och avtalsformer kan ge parterna trygghet i fortsatt investering?

- Hur ska organisation och struktur utformas för att föreningar och entreprenörer på bästa sätt ska kunna samverka på platsen?

Förstudien har kommit fram till att de ideella krafterna är av stor betydelse för att sätta Ålgård på kartan och locka fler besökare till platsen, vilket tycks vara en förutsättning för fortsatta investeringar. Handlingsplanen bygger på att initialt utveckla platsen i projektform med stöd utifrån. Kommunen stödjer ett fortsatt projekt. Intresse för att utveckla verksamheter finns både inom föreningsliv och hos företagare men det krävs mer aktivitet på platsen, marknadsföring och ett dokumenterat besöksunderlag för att de ska våga göra tillräckliga investeringar.

Sundsby säteri och Not Quite på Fångersfors bruk är två på olika sätt intressanta exempel på hur en organisation där föreningsliv, kommun/ägare av en plats och näringsliv kan samverka på sätt som gynnar alla parter. Man kan tänka sig att kommunen hyr ut separata lokaler till företagare och står för den sammanhållande profilen som på Sundsby. Ett annat alternativ är att en ekonomisk förening

långtidsarrangerar av kommunen, driver verksamhet och anställer personal i exempelvis café, likt Not Quite. En stark entreprenör med långtidsarrangemang som driver verksamhet med tillräcklig bredd och eventuellt hyr ut lokaler är också tänkbart. En ideell vänförening som samarbetspart är möjlig i alla varianter. Exakt hur organisationen ska se ut på Ålgård och hur avtal ska skrivas måste bli en fråga för dem som verkligen bestämmer sig för och får möjlighet att investera i platsen.

- Vilka lärdomar kan vi dra av liknande projekt?

Studiebesöken på Sundsby och Not Quite har förutom kunskap om organisation visat på hur vägen från litet och ideellt till välkänt och välfungerande besöksmål kan se ut. Förutom engagemang, tålmod och lite flyt kan vissa faktorer som behöver beaktas urskiljas. Att platsen har något unikt att erbjuda eller att det finns en grupp eller en idé och profil som håller är viktigt. Förankring hos allmänhet och politiker, fungerande infrastruktur och bekvämligheter, aktiviteter som återkommande lockar besökare och bra organisation är jämte en hållbar ekonomi nödvändigt att uppnå.

Vi har fått många tips på fler ställen att besöka: kvarnar och sågar med eller utan turister, arbetslivsmuseum, caféer, boende för turister och kulturprojekt med mer. Ett par har vi varit i kontakt med och intresse finns av att uppleva och lära mer.

- Hur ska platsen på bästa sätt öppnas upp för föreningsliv och allmänhet?

Aktiviteter som tydligt bjuder in allmänheten är av stor vikt. Arbetet med förstudien har synliggjort platsen. Information och händelser på Ålgård har uppskattats mycket. Det är även tydligt att en satsning som Tillgängligt friluftsliv med grillplats, parkering, ny brygga och toalett väsentligt ökat antalet människor som stannar upp på platsen. Den ska vara inbjudande, bekväm och upplevas som offentlig. Naturmiljöerna kring kvarn och såg kan lyftas betydligt. En skötselplan och vision för naturområden och trädgård har tagits fram i förstudien. Skyltning på platsen som både visar var bekvämligheter och attraktioner ligger samt ger information om natur och historia bör tas fram. De flesta byggnader på platsen ger utifrån ett vackert och välvårdat intryck men i kvarn och såg krävs städning, sanering och insatser för att göra dem säkra enligt PBL innan de öppnas för allmänheten.

Mjölnarbostaden kan delvis tas i bruk i nuvarande skick. Flera föreningar är intresserade av att ha möten där och ett projekt är planerat med publika aktiviteter där och i lada. Orust kommun är positiva och beslut från Kommunstyrelsen finns om att de hyr ut husets nedervåning till ett sådant projekt. I ett senare projekt kan ett cafékök byggas där med skiss från förstudien som grund.

- Hur kan platsens kulturhistoriska värden på bästa sätt lyftas fram?

En grundlig genomgång av Ålgårds antikvariska värden har gjorts i förstudien, relaterat till det sammanhang som Ålgård befinner sig i idag och möjligheterna att utveckla ett besöksmål. Riktlinjer har tagits fram för ett hållbart förvaltande ur ett kulturhistoriskt perspektiv och i skapandet av ett besöksmål. En varsamhet när förändringar görs är viktig och att man utgår från platsens helhet även i enskilda insatser.

Ålgårds kvarn och såg har även ett pedagogiskt värde. Produktionen har sedan 1500-talet utvecklats i omgångar fram tills kvarnen helt togs ur bruk 2003. Utifrån den kunskap som samlats in under förstudien och de tips vi fått om hur man kan gå vidare kan informationsskyltar, texter, guidade turer och skolvisningar göras.

- Ett ytterligare mål med projektet är att framställa en tydlig och konkret *handlingsplan* för de steg som tar vid efter förstudiens avslutande.

- Föreningen Ålgård söker pengar från Västra Götalandsregionens program Socialt entreprenörskap, projekttid 2014-07-01 till 2015-09-30. Det planerade projektets huvudsyfte är att med aktiviteter öka besöksantal, engagemang och kunskap. Kontinuerlig dokumentation och uppföljning ska visa vad som är gångbart och ge deltagarna entreprenörmässig erfarenhet. Parallellt pågår ett strategiskt arbete i samarbete med Orust kommun för hur fortsatt verksamhet, organisation och finansiering ska se ut. Därmed läggs en grund för att en eller flera parter ska våga satsa och göra investeringar.

Orust kommun medfinansierar projektet med tjänstemannatimmar och följer projektet enligt beslut i kommunstyrelsen 2014-04-24. Naturskyddsföreningen, Föreningen Orust mat och Utsikten ekoby ekonomisk förening medfinansierar med ideell tid.

- I förstudien har man sett behov av och goda möjligheter för ett fortsatt projekt som lägger en ännu stabilare grund för en hållbar besöksnäring. Då ska en mer kontinuerlig verksamhet etableras med café och trädgård, tillgängliggörande av kulturhistoriska värden, informationsskyltar och fortsatta aktiviteter. Skisser och

underlag finns för hur det skulle kunna genomföras. Ett säljbart begagnat möblemang i caféet samt koppar, förkläden, inredning, förädlade livsmedel från lokala producenter som på så sätt kan få fler beställningar är exempel på idéer om hur det kan bli god kvalitet till låg kostnad och samtidigt gynna företagare och verksamma i området.

En ekologisk profil där Ålgårds genuina värden lyfts fram skulle passa bra in i det sammanhang som Ålgård befinner sig i, intill pilgrimsled, cykelled och Utsikten ekoby, nära Slussen. Ålgård ska bidra till utvecklingen av besöksnäringen i området och medverka till en attraktivare boendemiljö och arbetstillfällen på kort avstånd därifrån. Aktiviteter som främjar lokalt verksamma och olika aspekter av hållbarhet ska ingå.

Parallellt med projekten söker föreningar med hjälp av Orust kommun efter personer eller företag som kan etablera verksamheter på Ålgård. Övernattning för besökare är troligtvis det som lättast ger en lönsamhet i sig själv på kort tid och är även det som under förstudien väckt mest intresse hos entreprenörer och personer med vilja att hitta försörjning i området.

- Efter projekten bör lönsamma verksamheter vara etablerade på platsen för fortsatt utveckling av besöksmål, mötesplats, arbetstillfällen och nätverk.
- I och med att Ålgårds potential är bred finns goda chanser att efterhand driva flera projekt med olika innehåll och finansiering, exempelvis naturvårdsprojekt (LONA), trädgårdprojekt, ungdomsprojekt, projekt inom kultur, byggnadsvård eller historieskrivning. Det finns även god potential för arbetsträning och rehabilitering.

F.2. Vilka var projektets mål? Vad blev resultatet?

Mål	Resultat	Är målet uppfyllt? (Ja/Nej)	Om målet bara är delvis uppfyllt, ange orsak
Omfattning av stödet 16 företag/verksamheter	23	Ja	Dessa utgörs av tre anlitade konsulter, företagare som utfört arbeten i förstudien, bistått med kunskap eller företagare och verksamma konstnärer/konsthantverkare som varit delaktiga i publika aktiviteter (främst Slöjdvandringen) och på så sätt inlett ett samarbete som kan bli mer fruktbart på sikt, samt företagare i närområdet inom turism och lokal matproduktion som vill fortsätta samarbeta. Ser man till vilka som på sikt kan ta nytta av förstudien resultat blir det betydligt fler, dock svårt att uppskatta.
Omfattning av stödet 24 personer som arbetar med förstudien	30	Ja	Föreningen Ålgård har 20 medlemmar varav 15 direkt har hjälpt till i arbetet med förstudien. Därutöver har minst lika många till engagerat sig på olika sätt, många av dem från Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet och andra föreningar.
Omfattning av stödet 37 aktiviteter	35	Ja, till stor del	Studiebesök på kvarn och såg har ersatts av rådgivning på plats och prioriterades bort då användande av maskineri på Ålgård är avlägset. Förutsättningar för integrationsarbete har vi inte tittat på -den som är verksam inom området har flyttat och då var det inte längre aktuellt i detta skede. Ett par utåtriktade aktiviteter har tillkommit.
2 män och 5 kvinnor i utbildning	2 män och 3 kvinnor	Delvis	Någon studiecirkel har inte genomförts men en arkitektled heldag om möjligheter på fastigheten med 2 män och 3 kvinnor. 1 av dessa kvinnor har därutöver gått grundkurs Landsbygdsturism och haft stor nytta av lärdomarna i förstudiearbetet. Ytterligare 1 av kvinnorna var med vid kursens rådgivningstillfälle på Ålgård.
3 nya företag på sikt	Kan bli	Delvis	I projektplanen är det uppsatt som ett mål på sikt, förutsatt att förstudien kommer fram till ett resultat som kan realiseras i praktiken. Vi tycker att vi har närmat oss målet så långt det går inom projektets ram. En ekonomisk förening kommer troligtvis bildas inom ett år. Verksamma personer som inte nått en punkt där de startar

I nytt nätverk	1	Ja	företag kan få råd och hjälp att använda faktureringsföretag för att utveckla sin verksamhet. Tankar finns om att den ekonomiska föreningen kan kunna erbjuda en sådan tjänst på sikt. Samverkan mellan Orust kommun, sju föreningar, företagare och privatpersoner. I och med projektet finns en kontaktyta och kommunikationsvägar för personer med olika anknytning till eller intresse av platsen.
----------------	---	----	---

F.3. Har projektet gynnat eller arbetat för någon av följande prioriteringar?

	Ja/Nej	Om "Ja", på vilket sätt?
Funktionshindrade		
Hållbar utveckling	Ja	Ekologiskt besöksmål, socialt nätverk/mötesplats, ekonomisk utveckling
Integration		
Kompetenshöjning	Ja	Lansbygdsturism, organisation/föreingsliv/företagande, platsspecifik kunskap
Jämställdhet	Ja	Jämn könsfördelning, lika stort utrymme för alla att verka, medvetenhet
Kvinnor		
Miljö	Ja	Gynnar lokal produktion, skapar arbetstillfällen nära boende och ekoturism
Ungdomar	Ja	Kreativa aktiviteter, friluftsliv och planerad naturlekplats

F.4. Vilka resultat kan ni se direkt efter projektets slut?

Mätbara resultat			Resultat direkt efter projekt	Kommentera och beskriv
Antal nya företag			1	Ekonomisk förening i startgroparna
Antal nya produkter			0	
Antal nya tjänster			1	Konkret plan för nytt projekt, socialt entreprenörskap, genererar en deltidstjänst.
Antal nya tekniker			0	
Antal nya nätverk och mötesplatser			2	Förstudien har byggt upp ett nätverk och börjat göra Ålgård till den knutpunkt som det har potential att vara
Antal bevarade arbetstillfällen	Män	Yngre än 25 år	0	
		25 år eller äldre	0	
	Kvinnor	Yngre än 25 år	0	
		25 år eller äldre	0	
Antal nya arbetstillfällen	Män	Yngre än 25 år	0	
		25 år eller äldre	0	
	Kvinnor	Yngre än 25 år	0	
		25 år eller äldre	0	
Antal deltagare i utbildningar	Män	Yngre än 25 år	0	
		25 år eller äldre	0	
	Kvinnor	Yngre än 25 år	0	
		25 år eller äldre	0	
Totalt antal nya övernattningar per år			0	
Antal nya övernattningar för besökare från andra kommuner eller länder per år			0	
Totalt antal nya dagsbesökare per år			1000	Ett ökat besöksantal vid Ålgård som resultat av att förstudien gett platsen uppmärksamhet i kombination med att byggnader och omgivningar tagits omhand och ett intrerregprojekt Tillgängligt friluftsliv genomförts. Plus aktiviteter på Ålgård. Friluftsförbundet hyr ut sin stuga mer frekvent än tidigare Beviljas pengar till det projekt som planerats utifrån förstudiens resultat kommer besöksantalet garanterat att öka avsevärt redan under 2014.
Antal nya dagsbesökare från andra kommuner eller länder per år			100	Intresse för platsen har väckts. Beviljas pengar till det projekt som planerats utifrån förstudiens resultat kommer besöksantalet garanterat att öka avsevärt redan under 2014.

G. Eventuella specifika resultat kopplade till mål för ert leaderområde (andra än de i tabellen ovan)

Mätbara resultat	Resultat direkt efter projekt	Kommentar

H. Hur har ni spridit projektets resultat?

<ul style="list-style-type: none"> - Skyltar, foldrar, hemsida - Möte med allmänhet - Möte med kommun och politiker - Sammanställning av förstudiens resultat med bilagor på Orust kommuns hemsida och på www.orust.se och på www.algardskvarn.se
--

J. Slutsatser från projektet och rekommendationer till andra

Inför ett projekt är det bra om det finns en tydlighet kring projektets innehåll och en samsyn kring vem som gör vad, när och varför. Kan man i ett tidigt skede ha ett möte med personer som förväntas vara inblandade där alla blir bekanta med varandra och vet vilka roller de andra har är nog mycket vunnet och fortsatt kommunikation underlättad. Uppföljningsmöten är en bra idé även om en person är utsedd för samordning.

Det bör även vara genomtänkt och förankrat hos alla parter vem som leder projektet och om denna person ska komma från exempelvis kommun, föreningsliv eller vara anlitad utifrån och oberoende gentemot alla parter.

Även om det är en förstudie vill vi slå ett slag för att genomföra praktiska och publika aktiviteter. Det ger en skjuts åt engagemanget och ger väldigt mycket tillbaka i form av respons på projektet, idéer, kontakter med kunskap samt publicitet. I vissa fall kan en liten pilotverksamhet ge betydligt mer än teoretisk kunskap. Båda två behövs verkligen.

Ta tillvara möjligheten till rådgivning. Det är ingen idé att uppfinna hjulet på nytt så leta upp och lyssna på personer med mer erfarenhet och kunskap. Ofta är de gladare än du kunnat föreställa dig över att få dela med sig av vad de kan. Det finns även gott om personer som får betalt från annat håll för att erbjuda gratis rådgivning.

Var inte rädd för att kommunicera det som görs utåt. Delresultat kan presenteras innan helheten är klar.

Glöm inte att göra avstämningar för att se hur projektet ligger till tidsmässigt, framförallt i ett projekt med många olika delmoment. Det är lätt att förlora sig i detaljer i en del så att något viktigare inte hinns med. Med bra överblick är det lättare att veta när det finns tid att fördjupa sig där det behövs utan att känna sig stressad.

En flexibilitet i arbetet är viktig. Det som kändes nödvändigt från början kanske visar sig oväsentligt medan andra nya frågor dyker upp och behöver ges plats. Hur genomtänkt man än tyckt att man var från början ger nya kunskaper nya perspektiv. Ibland får man inte in den information man tänkt börja med och utgå ifrån och då får man hitta en annan väg mot sitt mål. Därför är det viktigt att inte låsa projektet för mycket i ett initialt skede och var inte för pliktskyldig gentemot den ursprungliga tanken. Det är viktigt att ha mål, delmål och en tidsplan men det är också viktigt att veta att den kan kastas omkull flera gånger om. Du kan och ska inte veta från början vad som kommer att bli ditt resultat.

Ett såhär gediget arbete hade aldrig kunnat genomföras utan stöd. Mycket arbete har visserligen gjorts ideellt men allt det hade inte blivit gjort utan en avlönad projektledares samordning. En avlönad person är outhärlig för kontinuitet, för att driva arbetet framåt, ha överblick, göra prioriteringar och följa upp att det andra tagit på sig blir gjort. Ideellt engagerade personer ska aldrig tvingas till något och får de förhinder kan inga krav ställas, så den som är avlönad får även rycka in när ingen annan kan eller om någonting helt enkelt är för tråkigt för att göras ideellt. Det kan också vara bra att en person i projektet sköter återkommande kommunikation med andra parter för att undvika förvirring.

Stödet fungerar även som en morot eftersom de som beviljat det visat att de tror på projektidén. Det man gör känns uppenbart meningsfullt och ska redovisas vid en bestämd tidpunkt. Framförallt för dem som kommer från föreningslivet kan ett projektstöd även ge någon form av tyngd och legitimitet åt det som görs.

Möjligheten att anlita konsulter med särskild kompetens har också varit viktig i det här projektet. Ett tips är att tänka efter noga vilken kompetens som kan behövas och var den finns redan i planeringen av ett projekt, innan pengarna söks.

K. Hur fortsätter verksamheten efter projektets slut? hur kommer ni att använda det resultat som projektet skapat

Planen är att föreningen Ålgård söker pengar från Västra Götalandsregionen, Socialt entreprenörskap, till ett projekt som fokuserar på publika arrangemang och parallellt fortsätter ett mer strategiskt arbete med Orust kommun för långsiktighet. Under projektet ska även dokumentation och uppföljning göras kontinuerligt för att ta lärdom av det som görs och öka kunskaperna hos deltagare kring besöksnäring och entreprenörskap. Får vi inte detta stöd ser vi oss efter andra möjligheter att arbeta på ett liknande sätt.

Därefter är förhoppningen att en kontinuerlig verksamhet ska byggas upp på Ålgård. Vi tror att de ideella krafterna kommer att vara viktiga även i detta skede och att det därefter går att lägga ut delar av verksamheten på entreprenörer. En trygghet både gällande besöksantal och att människor känner till Ålgård och avtal, t ex långtidsarrangemang eller bra hyresavtal, är viktiga för att investeringar ska göras och kan en mindre verksamhet påbörjas är det mycket troligt att fler tillkommer.

I förstudiematerialet finns mycket användbar kunskap och rekommendationer kring exempelvis tillvaratagande, skötsel och användning av byggnaderna, de kulturhistoriska värdena och Ålgårds natur och trädgård utifrån vad som skulle gynna uppbyggandet av ett besöksmål. Där finns information om Ålgårds historia och om möjliga vägar för uppbyggande av café och övernattning. Denna kunskap kommer förhoppningsvis till användning både i fortsatta projekt, i kommunens förvaltande av platsen och av personer/företag som väljer att investera i verksamheter.

Eftersom det är en kommunägd plats är politiska beslut viktiga och avgörande för dess framtid. Förstudien ska presenteras mer utförligt än vad som redan gjorts. Fortsatt projekt ska följas upp av tjänstemän såväl som av politiker. Det är av vikt att en kommunikation kring platsen fortgår och att även allmänheten tas in i den processen.

L. Bilagor

- Eventuellt material som ni har tagit fram i projektet, som till exempel, broschyrer, filmer, bilder eller annat material
- som ni har tagit fram för att marknadsföra ert projekt.
- Bilaga 1 Godkännande om publicering av kontaktuppgifter
- Bilaga 2 Slutredovisning av projekt för att anlägga, bygga ut eller uppgradera bredband